

MATIJA MATO ŠKERBIĆ
Varaždin
matijaskerbic@gmail.com

Primljeno: 19. 03. 2012.
Prihvaćeno: 22. 05. 2012.

VARAŽDINSKI FILOZOFSKI KRUG HRVATSKOG FILOZOFSKOG DRUŠTVA

Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva organizacija je varaždinskih diplomiranih filozofa koja je djelatno egzistirala u razdoblju od 1993. do 1995. godine. U prvom dijelu auktor se posvećuje organizaciji per se razlaže intencije, inklinacije i konkretne akcije, da bi se potom posvetio trojici najistaknutijih članova: Ivanu Čehoku, Ćirilju Čohu i Eduardu Vargoviću.

UVOD

Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva (VFK HFD) jedini je recentni tovrstan pokušaj organiziranog bavljenja filozofijom u varaždinskoj povijesti, zaslužan za niz postignuća u nastavi i znanosti te stoga vrijedan ovakvog osvrtu i notiranja. Intencionalna nit ovog rada inklinira detaljnom prikazu ovog filozofskog entiteta dvama faktografskim načinima: historiografsko-temporalnim i personalno-znanstvenim. Krajnji je cilj notiranje jednog filozofski gustog, punog *povijesnog vremena* za Varaždin kao svojevrsnog filozofskog polisa.

Sam rad podijeljen je na tri dijela. Prvi dio zahvaća povijesni aspekt faktografski notirajući cjelokupno djelovanje. Filozofijski život VFK HFD iznosi se po datumima od procesa osnivanja, ustroja, intencija, proklamiranih načina djelovanja do organiziranja singularnih aktivnosti: predavanja i predstavljanja knjiga. Drugi se dio personaliziranim pristupom posvećuje svakom pojedinom članu, notirajući njihovu singularnu djelatnost u filozofiji: pisanje znanstvenih radova, participiranje u filozofskim krugovima, kuloarima, aktivnostima, institucijama i časopisima, te na ono temeljno- izvođenje nastave u srednjoškolskoj filozofskoj grupi predmeta: filozofija, logika, osnove marksizma odnosno marksizam i socijalističko samoupravljanje (MISS), teorija i praksa samoupravnog socijalizma

(TIPSS), etika, sociologija i psihologija. Na kraju se usmjerava na trojicu koji su aktualizirali svoje participiranje u filozofiji kroz znanstvene radove i djelovanje, primarno u *Metodičkim ogledima*, a sekundarno i u drugim specijaliziranim institucijama i časopisima u vrijeme funkcioniranja *VFK HFD*. Rad također notira i njihovu kasniju prisutnost i involviranost u časopisu *Metodički ogledi*. Poseban su impakt članovi *Kruga* imali na ustroj, izradu plana i programa te udžbenika za nastavni predmet *etika* te u nešto manjoj mjeri predmet *filozofija*. Upravo ovdje *Krug* doživljava svojevrsnu posljedičnu sublimaciju kao konsekvencu njihovog dugogodišnjeg rada i nastojanja.

FORMIRANJE I DJELATNOST

Akceptirajući sokratovski, zapravo općeznanstveni pristup, najbolje je krenuti fundamentalnim pitanjem: što *VFK HFD* kao takav, po svojoj biti, jest? Već sam nominalan pogled otkriva veoma mnogo. *Krug* pripada na geografskoj razini gradu Varaždinu, a na formalno-institucionalnoj *Hrvatskom filozofskom društvu (HFD)*¹ kojem je subordiniran, s posebnom naznakom vezanosti uz časopis *Metodički ogledi* koji *HFD* izdaje od 1990.² Zatim, on je filozofski, sastavljen od članova koji prakticiraju filozofiju na konkretan djelatan način: kroz nastavu, znanstveni rad ili naprosto čitanje i kontempliranje. Na poslijetku, vezan je i uz jedan matematičko-geometrijski pojam³ koji implicira savršenstvo, a uokviruje sve prije navedeno. „Samo u krugu momenti cjeline svijeta jesu na svom mjestu, samo u krugu Bog može biti Bog, čovjek čovjek, a priroda priroda. To je najviša moguća paradigma, kroz koju se mnoštvo bića i sve bogatstvo događanja u svijetu može pokazati u jedinstvu, u svojoj istini.“⁴

Egzaktno provjerljivo egzistiranje traje od 1993. do 1995. godine. Temeljna intencija je okupljanje i povezivanje varaždinskih diplomiranih filozofa s više inklinacija:

- formalno organiziranje,
- redovito sastajanje radi (između ostalog) distribucije informacija o svemu vezanom uz filozofiju (skupovi, radovi, događaji, izdanja, tendencije, projekti...),

¹ Danas u okviru *HFD* još uvijek postoje *Zadarski filozofski krug* i *Splitski filozofski krug*.

² Vidi *Prisutnost filozofije u Varaždinu od osnutka gimnazije do danas*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin, br. 10 - 11, Varaždin, 1998., str. 152.

³ U razgovoru s mr. sc. Ćirilom Čohom 21. 09. 2011. o *Krugu*, tadašnjim intencijama i kasnijim ostvarenjima, potvrđeno mi je da krug u nazivu nema nikakvu višu signifikantnost, već je najordinarniji mogući naziv za tovrnsne organizacije.

⁴ Ć. ČOH, *Mjesto prirode u cjelini svijeta*, *Metodički ogledi*, 5(1994), str. 92.

- konkretnije involviranje u filozofske tokove, procese i događanja unutar *HFD* i šire,
- uobličavanje i aktualiziranje filozofskog života u svom Varaždinu na način organiziranja predavanja filozofa, predstavljanje filozofskih naslova i autora.

Faktografska rekonstrukcija kreće s 13. 05. 1993. Tog je dana održan konstituirajući sastanak. Glavni inicijator bio je prof. Ćiril Čoh, kao član upravnog odbora *Hrvatskog filozofskog društva* zadužen za nastavu filozofije u vrijeme predsjedovanja prof. dr. sc. Mislava Ježića i prof. dr. sc. Ante Pažanina,⁵ a uz pomoć mr. sc. Eduarda Vargovića.⁶ U sobi 21 varaždinske *Gimnazije* (danas *I. gimnazije Varaždin*, op.a.), prisutni su prihvatili organiziranje *VFK HFD*, te na prijedlog Ćirila Čoha, formirali „*Aktiv*“ odn. *Predsjedništvo* i izabrali tzv. *Uže radno tijelo*.

„*Aktiv*“ odn. *Predsjedništvo* sačinjavali su svi prisutni na konstituirajućem sastanku:

- mr. sc. Ivan Čehok (*Filozofski fakultet Pedagoške znanosti, Odsjek u Čakovcu*),
- prof. Ćiril Čoh (*Gimnazija u Varaždinu*),
- prof. Marijan Geci (*Tekstilna škola Varaždin*),
- prof. Anto Jurić (*Srednja strukovna škola Varaždin*),
- prof. Ivan Rajh (*Srednja škola Ivanec*),
- prof. Blago Spajić (*Elektrostrojarska škola Varaždin*),
- mr. sc. Eduard Vargović (*Gospodarska škola Varaždin*).

Uže radno tijelo zajedno su sačinjavali izabrani predsjednik i tajnik, te još dva člana:

- mr. sc. Eduard Vargović- predsjednik,
- prof. Marijan Geci- tajnik,
- prof. Ćiril Čoh,
- mr. sc. Ivan Čehok.

Ivan Čehok preuzeo je na sebe pripremu teksta za javnost⁷ i izradu plakata s pozivom na predavanje za škole i fakultete.

Prva je aktivnost *Kruga* vezana uz pripremu i održavanje predavanja prof. dr. sc. Zlatka Posavca o Gjuri Arnoldu 17. 05. 1993. u prostorijama varaždinskog

⁵ Vidi Goran GRGEC, *Pola stoljeća Hrvatskog filozofskog društva*, Filozofska istraživanja, 111, god. 28 (2008), Sv. 3, str. 534.

⁶ Rekonstrukcija faktografskog dijela omogućena je zahvaljujući zadivljujuće pedantnim i vrijednim bilješkama mr. sc. Eduarda Vargovića, koje je vodio za cijelo vrijeme egzistiranja ovog filozofskog entiteta, a koje mi je blagonaklono dao na uvid kroz kopije.

⁷ Radio Varaždin, Varaždinske vijesti.

Fakulteta organizacije i informatike (FOI),⁸ te 18. 05. 1993. u Ivancu u *Narodnom sveučilištu Gjure Arnolda*. Iz izvješća⁹ Ćirila Čoha o izlaganju, razvidno je da je prof. Posavac istaknuo Arnoldov tzv. spiritualistički pluralizam te shvaćanje čovjeka temeljeno na postojanju individualne, besmrtno duše. Čovjek se može razumjeti kroz integraciju prirodnih znanosti s metafizikom i umjetnošću. U potonjoj do izražaja dolaze čovjekova slobodna volja i spontanost. Također, Posavac je istaknuo i Arnoldov značaj u stvaranju *hrvatske nacionalne kulture*. U predstavljanju je participirao i mr. sc. Ivan Čehok koji je istaknuo Arnoldov doprinos razvoju pedagoškog rada u Hrvatskoj. Iznio je i Arnoldovo shvaćanje krajnje zadaće nastave- stvoriti ljude čvrstog značaja. Također, iznio je i zanimljivu činjenicu da je Arnold još 1896. organizirao seminar za teorijsko i praktično obrazovanje nastavnika.

KNJIŽNICA I ČITAONICA METEL OŽEGOVIĆ VARAŽDIN
42 000 Varaždin, Trg slobode 8a tel. 042/44 563, fax. 042/51 573
Republika Hrvatska M. O. Public Library, Varaždin, Republic of Croatia

I
OGRANAK MATICE HRVATSKE
VARAŽDIN
VARAŽDINSKI FILOZOFSKI KRUG
HRVATSKOG FILOZOFSKOG DRUŠTVA

priređuju
5. svibnja 1994. (četvrtak)
u 19,00 sati
predstavljanje knjiga

BONO ZVONIMIR ŠAGI:
IZAZOVI OTVORENIH VRATA
* * *
IVAN ČEHOK:
FILOZOFIJA STJEPANA ZIMMERMANNNA

Knjige će predstaviti:
dr. MARIJAN CINGULA
prof. CIRIL ČOH

DVORANA KNJIŽNICE. ULAZ SLOBODAN
DOBRO DOŠLI!

Osnovana 1838. Founded in 1838.

Slika 1. Plakat s najavom predstavljanja knjiga I. Čehoka i B. Z. Šagija

⁸ Vidi *Varaždinske vijesti*, br. 2521 od 12. 05. 1993.

⁹ Vidi *Filozofski glasnik, Bulletin Hrvatskog filozofskog društva*, God. 2(1993) br. 1, str. 13.

U siječnju 1994. kolege Čoh, Vargović i Čehok dogovarali su daljnje aktivnosti koje rezultiraju 05. 05. 1994. izuzetno uspješnom promocijom knjiga Bone Zvonimira Šagija *Izazov otvorenih vrata* i Ivana Čehoka *Filozofija Stjepana Zimmermanna*,¹⁰ njegov magistarski rad (promociju je popratila izvrsna recepcija te bogata diskusija potaknuta pitanjima prisutnih). Pozdravni govor održao je Eduard Vargović, medijator je bio Ćiril Čoh, a promotori dr. sc. Marijan Cingula (za knjigu Bone Šagija) i Ćiril Čoh za knjigu Ivana Čehoka. Promocija je održana u prostorijama *Gradske knjižnice i čitaonice Metel Ožegović* u Varaždinu, zajedničkim nastojanjem Ćirila Čoha u ime *VFK HFD*, Eduarda Vargovića kao predstavnika *Matice Hrvatske* i *Zavoda HAZU* (Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti) *Varaždin* te Marijana Kraša u ime *Gradske knjižnice*.

Dana 09. 06. 1994. u *Gradskoj knjižnici Metel Ožegović* organizirano je predavanje Ante Jurića na temu *Islam i muslimansko pitanje u BiH*.¹¹ Jurić je iznio razne teze o povijesti BiH, islama i muslimanstva u BiH te posebno o nastanku bogumilstva. Predavanje je izazvalo bogatu diskusiju prisutnih.

Dana 20. 10. 1994. u prostorijama varaždinske *I. gimnazije* održan je sastanak predsjedništva. Dnevni red imao je tri točke:

- rekapitulacija 1993. i aktivnosti *VFK HFD*:
 - a) Predavanje o Gjuri Arnoldu na *FOI-u* 17. 05. 1993.,
 - b) Predavanje o Gjuri Arnoldu u Ivancu 18. 05. 1993.,
- promocija knjiga mr. Ivana Čehoka i Bone Zvonimira Šagija u suradnji s knjižnicom „*Metel Ožegović*“, *MH* i *VFK HFD* 05.05. 1994.,
- predavanje prof. Ante Jurića 09.06.1994.

U održanoj diskusiji sudjelovali su svi prisutni: Ćiril Čoh, Marijan Geci, Anto Jurić, Ivan Rajh i Eduard Vargović. Prisutni su također izrazili zadovoljstvo postignutim i dogovorili su sljedeće aktivnosti i planove:

- organiziranje predavanja:
 - a) krajem siječnja predavanje prof. dr. sc. Hotimira Burgera (Katedra za filozofsku antropologiju pri *Filozofskom fakultetu u Zagrebu*) o filozofskoj antropologiji,
 - b) u ožujku predavanje mr. sc. Eduarda Vargovića o filozofiji i psihologiji komuniciranja,
 - c) tijekom godine seminar Briana Benneta (Fulbright Lecturer),

¹⁰ Ibid br. 2573 od 04. 05. 1994. i br. 2574 od 11. 05. 1994. Zanimljivo je da je ista knjiga, zapravo magistarski rad, predstavljena i 24. 10. 1994. u zagrebačkom Kulturno informativnom centru, kulturnom KIC-u, uz sudjelovanje prof. dr. sc. Danila Pejovića i prof. dr. sc. Franje Zenka. Također, vijest o knjizi objavljena je i u *Glasi koncila* iz pera Bonaventure Duda, što kao vijest prenosi *Filozofski glasnik, Bulletin Hrvatskog filozofskog društva*, God. 3 (1994) br. 1 (9), str. 42.

¹¹ Ibid br. 2579 od 15. 06. 1994.

- informiranje o radu i aktivnostima *Hrvatskog filozofskog društva* vezanim za rad nastavnika filozofije (održao Ćiril Ćoh),
- izrada Statuta *VFK HFD*,
- evidentiranje i stvaranje baze podataka o članovima. Osnovne informacije sadržavale bi ime i prezime, svršene studijske grupe A i B, godinu diplomiranja, trenutno radno mjesto i godine staža, predmete u nastavi te posebne interese,
- neformalna komunikacija, razgovori...

Nažalost, predstavljanje tada novoizdane knjige *Filozofska antropologija* prof. dr. sc. Hotimira Burgera nije održano, a ni ostale proklamirane djelatnosti. Nakon održanog sastanka konkretnih akcija više nije bilo, čime je *Krug* prestao sa svojom organiziranom djelatnošću i više nema njegova spomena. No, iako je formalno, kao organizator, prestao postojati(?), s radom su nastavili oni koji su *Krug* činili.

Osim triju glavnih nositelja djelovanja *Kruga* (Ćehok, Ćoh, Vargović), kojima će se posvetiti više prostora u daljnjem dijelu ovog rada, ostali članovi su svoj rad vezali za nastavu te u njoj i ostali.¹²

Marijan Geci završio je studij filozofije i sociologije na *Filozofskom fakultetu u Zagrebu*. Od 1983. predavao je predmete logika, kultura i društvo, MISS i TIPSS na *Tekstilnoj školi Varaždin*. Škola je 2006. preustrojena u *Drugu gimnaziju Varaždin* gdje on i danas predaje logiku, sociologiju, etiku i ljudska prava. Usporedo je na *Prvoj privatnoj gimnaziji s pravom javnosti Varaždin* predavao sociologiju i etiku.

Anto Jurić završio je tri fakulteta: politologiju na *Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu*, sociologiju i povijest na *Filozofskom fakultetu u Zagrebu*, te laičku teologiju na *Institutu za teološku kulturu laika*. Kao nastavnik radi od 1980. i preda(vao)je marksizam, TIPSS, etiku, politiku i gospodarstvo te psihologiju na *Srednjoškolskom centru XXXII. divizije*, kasnije preimenovanom u *Gospodarska i strukovna škola Varaždin*. Danas radi u nastavi na *Srednjoj strukovnoj školi Varaždin*.

Ivan Rajh je na *Filozofskom fakultetu u Zagrebu* završio studij sociologije i filozofije. Od 1969. radio je na SIZ-u (Samoupravna interesna zajednica) u Ludbregu pa u Varaždinu na Odjelu za odgoj i usmjereno obrazovanje. Od 1986. do svoje smrti radi kao nastavnik filozofske grupe predmeta na današnjoj *Rudarskoj i kemijskoj školi Varaždin* (tada *Rudarski školski centar*) te u *Srednjoj školi Ivanec* gdje predaje filozofiju i sociologiju. Bio je član *Hrvatskog sociološkog društva* i *Matice hrvatske*.

Blago Spajić studirao je na *Filozofskom fakultetu u Zagrebu* gdje je stekao zvanje profesora filozofije i ruskog jezika. U monografiji *Elektrostrojarska škola Varaž-*

¹² Napomena: aktor ovog rada uspio je kontaktirati sve osobe involvirane u *VFK HFD* osim preminulog Ivana Rajha, podatke o njemu ljubazno je prenijela njegova supruga.

din- 50 godina (izdavač Elektrostrojarska škola Varaždin, 2008.) navodi se da je „godine 1977. završio međusveučilišni specijalistički studij marksizma i TIPPS-a. Poslijediplomski studij filozofije apsolvirao je 1980. godine, a doktorski studij iz područja ljudskih resursa pod naslovom „Liderstvo u odgojno-obrazovnim ustanovama“ upisao je 2006. godine.“ (str. 63.) Radio je u *Elektrostrojarskoj školi Varaždin* kao nastavnik, a od 1986. kao dugogodišnji ravnatelj sve do umirovljenja 2008. Utemeljitelj je, pokretač i *spiritus movens* *Visoke elektrotehničke škole* koja je prerasla u *Veučilište u Varaždinu (VELV)* 2001. godine. Na tim je visokoškolskim institucijama obavljao funkciju dekana od osnutka do 2007. Dobitnik je *Nagrade grada Varaždina* 2001. i *Županijske nagrade* 2006. za svoja postignuća u razvoju i unapređenju obrazovanja.

METODIČKI OGLEDI

Krug je kao organizacija varaždinskih nastavnika filozofske grupe predmeta, a promatran izvan konteksta ranije navedenih organizacijskih djelatnosti, u najvećoj mjeri bio vezan uz časopis *Hrvatskog filozofskog društva* za filozofiju odgoja *Metodički ogledi*¹³ koji je počeo izlaziti 1990. Idejni začetnik ovog, za nastavu i nastavnike filozofije neprocjenjivog, časopisa bio je prof. dr. sc. Milan Polić, ujedno i glavni urednik, dok je tajnik bio Kruno Zakarija.¹⁴ Ivan Čehok, Ćiril Čoh i Eduard Vargović ovdje su bili veoma aktivni, dajući priloge za ustroj i aktualiziranje nastave filozofije, logike i posebice etike.

Već je u prvom broju participirao Eduard Vargović radom *Za relevantan položaj filozofije u školi*,¹⁵ dajući prilog ustroju i pozicioniranju filozofije kao nastavnog predmeta, uz pitanje „može li princip na kojem se realizira nastava filozofije postati princip za nastavu uopće?“ Vargović u radu ističe važnost uočavanja distinkcije između filozofije i pedagogije, odgoja i psihologije, ali i njihove kolera-cijsko-konvergentne simbioze. Iznosi nekoliko ključnih čimbenika, fundamenata nastave filozofije kojima razotkriva njezino utemeljenje kao nastavnog predmeta, ali i njezine uloge u odgoju općenito. Kao ključan fundament nastave vidi *osobnost nastavnika* s njegovom osobnom filozofijom koju unosi u nastavu filozofije. Teza je to koju kao ključnu razlažu i Josip Marinković i Boris Kalin, najveći hrvatski

¹³ Vidi *Prisutnost filozofije u Varaždinu od osnutka gimnazije do danas*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin, br. 10 - 11, Varaždin, 1998.

¹⁴ Kruno Zakarija je 1994. osnivač izdavačke kuće *KruZak* koja je okrenuta izdavanju filozofskih naslova (i popularnoznanstvenih), te od 2001. pokretač i izdavač časopisa *Croatian Journal of Philosophy* na engleskom jeziku, što je sve od izuzetne važnosti za razvoj i širenje filozofije i filozofske misli u nas.

¹⁵ *Metodički ogledi*, Vol. 1 (1990) 1, 1 - 138, str. 61 - 69.

autoriteti metodike nastave filozofije.¹⁶ Vargović tezu razlaže argumentiranjem kako su nastavni plan, gradivo i nastavni sadržaji unaprijed poznati, odnosno da je predvidljivo sve osim nastavnika i njegovih načina rada. Očituje se to primarno u komunikaciji i stvaranju atmosfere koja „odiše širokim mogućnostima postavljanja pitanja“ (str. 68), bez obzira je li polazna točka čisto neznanje koje traži simplificirane odgovore o osnovama, ili pak znanje i razumijevanje iz kojeg proizlaze dublja, zahtjevnija pitanja koja zadiru u suštinu. Kod toga, presudna su dva trenutka. Prvi je priznavanje neznanja, uz nastojanje da se pogleda i nauči (str. 68). Drugi je onaj koji ističe E. Bloch- kvalitetno postavljanje pitanja na način razvijanja sumnje i čuđenja (str. 67). Na poslijetku, referirajući se na Aristotela, smatra da nema dobre kvalitetne nastave i nastavnika (filozofije) bez psihologije „jer je ona prisutna u svakom odgoju“ (str. 64.).

Slika 2. Naslovnica i sadržaj 1. broja *Metodičkih ogleda*

¹⁶ Usp. napr. MARINKOVIĆ, Josip, *Filozofija kao nastava*, HFD, Zagreb, 1990., str. 25; isti, *Učiteljstvo kao poziv*, KruZak, Zagreb, 2008., str. 67; Kalin, Boris, *Povijest filozofije- priručnik za nastavnike*, ŠK, Zagreb, 2003., str. 5.

U radu iznosi i neke od najvažnijih vrijednosti nastave filozofije. Ona uči: anticipiranju- svojom snažnom futuralnom dimenzijom; kritičnosti (str. 65) - zbog „dvostrukih vrijednosti (ideala)“ gdje se jedne stvari propagiraju u školi a druge koriste izvan nje; sistematičnosti; promišljanju- a ne masi znanja; istraživanju; uočavanju univerzalnih pozicija i vrijednosti. Tako dolazi i do pozicioniranja uloge filozofije u nastavi uopće. Filozofija bi trebala, zbog sebi svojstvene univerzalne pozicije (str. 64), svakom nastavniku prirodnih predmeta biti nužna pripomoć za uočavanje tih pozicija (str. 66). Ishodišna je, stoga i središnja točka čovjek. Preneseno na nastavu to je učenik, središnja točka odgoja i izobrazbe. Smatra da bez filozofije jednostavno nema učenika u središtu. U svemu, fundamentalan je DIJALOG iz niza razloga. On razvija slobodu izražavanja, disciplinu mišljenja i sistematičnost; umanjuje mogućnosti manipuliranja nametanjem gotovih rješenja i mišljenja, te ideologijskih isključivosti; potiče na toleranciju i humanizam ponašanja; razvija individualnost koja teži prekoračiti školu. Krajnje je pitanje može li uopće bez dijaloga učenik biti subjekt u nastavi?? (str. 67) Sublimacija svih iznesenih stavova i konačna konkluzija cijelog rada glasi: i filozofiji treba odgoj kao što i odgoju treba filozofija!

U godinama djelovanja VFK HFD-a gotovo u svakom broju časopisa participirali su Ivan Čehok, Ćiril Čoh i Eduard Vargović. Svojim su znanstvenim radovima navedeni članovi nastavili suradnju s časopisom, a i podigli ga na viši nivo osobnim involviranjem u editorij časopisa. Tako će će Ćiril Čoh još od 10. broja izdanog 1994. postati član uredništva i recenzent sve do danas, a Ivan Čehok 1995. tajnik časopisa. Kao mali ekskurs, zanimljiva je i začudna činjenica da se iz Varaždina izvan kruga (ili trokuta) navedenih, u časopisu pojavljuju se tek 2009. Ivana Skuhala Karasman¹⁷ i Matija Mato Škerbić,¹⁸ inače učenik Ćirila Čoha na varaždinskoj *Gimnaziji*.

Ivan Čehok

Doc. dr. sc. Ivan Čehok završio je studij filozofije i komparativne književnosti na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu*. Magistrirao je iz područja filozofije na *Interuniverzitetском centru u Dubrovniku* temom *Filozofija Stjepana Zimmermanna*. Doktorat je radio i obranio na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* temom *Filozofija odgoja Eugena Finka*.

¹⁷ *Recepcija arapske misli u filozofiji Hermana Dalmatina*, god. 19, br. 29/30, str. 49 - 63; *Uloga astrologije u Kolumbovu otkriću Novoga svijeta*, god. 17 (2010), 1 - 2; 39 - 48; te rad *Dvornikovićevo viđenje Wilhelma Wundta*, god 18, br. 33 (2011.), str. 99 - 110.

¹⁸ *Metodička vrijednost i uporaba filma u nastavi filozofije*, god. 19, br. 29/30, str. 63 - 86.

Nastavni rad nakon svršetka studija započeo je na *Rudarskoj i kemijskoj školi u Varaždinu* (filozofska grupa predmeta), da bi od 1989. započeo rad kao asistent na *Filozofskom fakultetu u Zagrebu – Odjel pedagogijskih znanosti* u Čakovcu (kasnije *Visoka učiteljska škola*). Nakon obranjene doktorske disertacije unaprijeđen je u suradničko zvanje višeg asistenta te u tom svojstvu samostalno izvodi kolegije i seminare. Osim toga, radio je i na *Fakultetu za organizaciju i informatiku u Varaždinu* (FOI) te *Veučilištu u Varaždinu (VELV)* gdje drži kolegije iz poslovne etike, socijalne filozofije i bioetike. Kao takav dao je značajan doprinos inovaciji nastavnih programa, a neke je predmete- primjerice etiku- i uveo u visokoškolsko obrazovanje učitelja i odgojitelja na Odjelu (odnosno visokoj školi), te je za njih izradio odgovarajuće programe.¹⁹

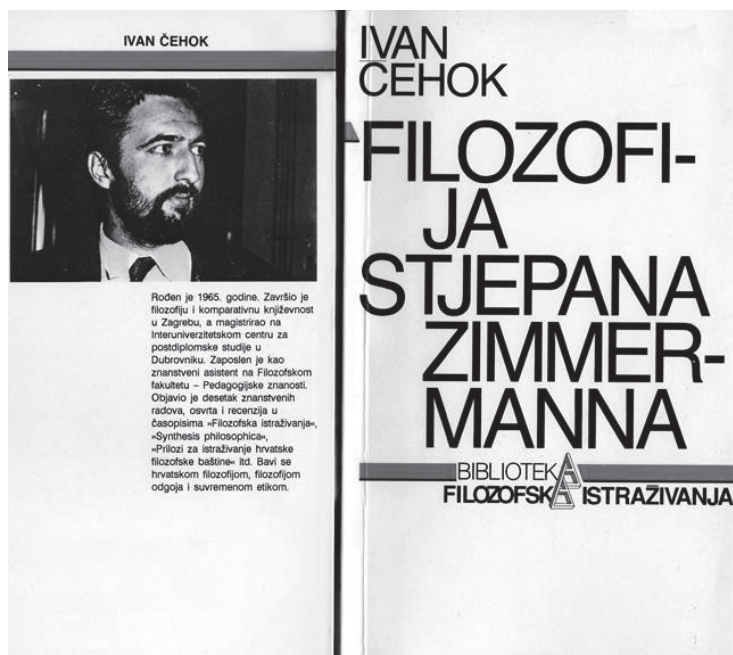
U stručnom pogledu ističe se posebno kao koautor priručnika *Etika* (s podnaslovom *Priručnik jedne discipline*, Školska knjiga, Zagreb 1996., 331str.) koji je priredio s Ivanom Koprskom i za koji je napisao i nekoliko poglavlja, a koji je uvršten u ispitnu literaturu na nekoliko visokoškolskih ustanova (primjerice na *Filozofskom fakultetu u Splitu* za predmet Etika I). Kao auktor napisao je i priručnik *Filozofija odgoja: izbor tekstova hrvatskih pisaca* (Školska knjiga, Zagreb 1997., 210 str.), u kojemu su uz priređivački predgovor zastupljeni razni hrvatski autori, od Vergerija do Vladimira Filipovića. Priručnik je u prvom redu namijenjen nastavnicima i studentima (ali i ambicioznijim učenicima), tako da ponegdje služi i kao udžbenik za studente učiteljskih smjerova. Kao koautor sudjelovao je u izdanju urednika Franje Zenka *Novija hrvatska filozofija (Hrestomatija filozofije sv. 10)* u izdanju Školske knjige (1995., Zagreb, 535 str.; urednik edicije Damir Barbarić). Što se tiče nastave filozofije u srednjim školama, svakako treba istaknuti veoma vrijedno izdanje *mala POVIJEST HRVATSKE FILOZOFIJE* kao izuzetno važan prilog podučavanju i proučavanju hrvatske filozofske baštine, objavljen u sklopu njegova prijevoda (također i Maje Uzelac) djela Johanna Hirschbergera *mala POVIJEST FILOZOFIJE* (Školska knjiga, Zagreb, 2002., 218. str.) Nikako se ne smije zaobići pisanje i izdavanje gimnazijskog udžbenika *Filozofija* (Zagreb, Profil International, 2001.) zajedno s Filipom Grgićem.

Kao samostalnom auktoru *Hrvatsko filozofsko društvo* izdaje mu knjige *Filozofija Stjepana Zimmermanna* 1994. Godine, te *Filozofija odgoja Eugena Finka* 2004.,

¹⁹ Izneseni podatci oslanjaju se na *Izvoštaj Stručnog povjerenstva* za izbor u zvanje **izvanrednog profesora** za područje humanističkih znanosti, polje filozofije, grana etika, na Visokoj učiteljskoj školi u Čakovcu, u sastavu: prof. dr. sc. Žarko Puhovski, prof. dr. sc. Ante Čović te prof. dr. sc. Milan Polić, od 05. 03. 2007. objavljen na http://www.ffzg.unizg.hr/dokument/doc_dl.cgi?002599_1.doc

zapravo njegovi revidirani i prošireni magistarski odnosno doktorski rad. Kao koautor s Petrom Veićem 2000. objavio je knjigu *Etika policijskog zvanja* (izdanje Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 2000., Zagreb, 152 str.), te sa Zdenkom Povšićem- Čevrom knjigu *Suvremena medicinska etika* (KruZak, Zagreb, 1997.)

Slika 3. Naslovna stranica knjige *Filozofija Stjepana Zimmermanna* Ivana Čehoka

U godinama djelatnosti *Kruga* Čehok je najistaknutiji i najproduktivniji član, kako u kvalitativnom tako i kvantitativnom pogledu. Njegova djelatnost ne svodi se samo na pisanje i objavljivanje članaka, samostalno i koautorsko objavljivanje knjiga, nego i veoma vrijednu prevodilačku djelatnost, te participiranje u editorijalu Metodičkih ogleada. Djelatno je uprisutnjen u više časopisa u kojima participira svojim člancima, recenzijama, prevodima i prikazima. Svojim iznimnim filozofskim talentom i neumornim i predanim znanstvenim radom i filozofiranjem, postaje osoba *par excellence*²⁰ „varaždinske filozofije“. Usporedo, započeo

²⁰ U vrijeme djelatnosti *Kruga*, osim filozofskog (i političkog) rada, a radi obuhvatnije slike, zanimljivo je spomenuti i njegov pjesnički rad. Čehok je pobijedio na festivalu suvremenog kajkavskog pjesništva u Svetom Ivanu Zelini pjesmom *Antimurale Chritianitatis* 1993., a dobitnik je i nagrade za najcjelovitiji pjesnički opus Večernjeg lista 1995., o čemu vidi *Varaždinske vijesti* u brojevima 2581 (29. 06. 1993.) i 2598 (28. 06. 1995.).

je i služenje svom „polisu“ kroz aktualiziranje svog *zoon politikon* potencijala. U tom smislu obavlja istaknute dužnosti u javnom i političkom životu, pa je među ostalima u više mandata saborski zastupnik te gradonačelnik Varaždina. No, ta je djelatnost konsekventno vodila do prekida filozofskog uzleta i sve manjoj (znanstvenoj) involviranosti u filozofiji.

U vrijeme *Kruga* u časopisu *Metodički ogledi* objavio je nekoliko radova. U članku *Etički odgoj- ograničenje slobode odgovornosti* (God. 4(1993), br. 1, str. 9-21) iznosi temeljne postavke etičkog odgoja kao čimbenika u utemeljenju etičkih sustava i procesu oblikovanja. Smatra da tek odgovornost za to da etički odgoj postane razvojna okomica u cjelini etičkog, ograničuje našu slobodu činidbe na dobro pojedinca i zajednice (a nipošto svođenje na institucionalno-instrumentalni okvir političkog djelovanja). Postavlja i pitanje za znanost i filozofiju istovremeno: koliko su i kome i radi čega one odgovorne odnosno odgovorne?

Tekst Aktualnost filozofije odgoja Pavla Vuk-Pavlovića u nacionalnoj kulturi (god. 4 (1993.), br. 2, str. 33 - 39) tiskano je izlaganje sa znanstvenog skupa „*Filozofija odgoja Pavla Vuk-Pavlovića*“.²¹ Čehok iznosi tezu da se aktualnost filozofije odgoja Vuk-Pavlovića očituje u potrebi hrvatske odgojne misli da naslijedi tradiciju naše filozofije odgoja. „Tek kada, kao narod, postanemo posve svjesni iz kojih kulturnih činjenica prenijetih povijesnom predajom, kako kaže Vuk-Pavlović, izvire naše pravo na odgajateljsku samostalnost i odgajanikovu osobnost, uvidjet ćemo o kakvim vrijednostima ovisi naša budućnost.“ (str. 38)

Članak *Škola u demokratskom društvu* (god. 6 (1995.), br.1, str. 81 - 86) razmatra filozofijske pretpostavke demokratizacije odgojno-obrazovnog sustava u skladu sa standardima demokratskog društva.

U tekstu *Prijedlog sadržaja i metodička obrada nastavne cjeline Čovjek i zbilja* (god. 5 (1994), br. 2, str. 111 - 131) iznosi prijedlog obrade prve nastavne cjeline prema nastavnom planu za prvi razred nastave Etike naslovljen *Čovjek- biće susreta*. Kasnije će ovaj prijedlog postati dijelom udžbenika za prvi razred Etike.²²

U časopisu *Filozofska istraživanja* treba posebno istaknuti znanstveni rad *Vrijeme i spoznaja u filozofiji Tome Akvinskog* (br. 48, god. 13 (1993.), sv. 3). Rad upućuje, u svrhu potpuna vrednovanja Tomine teorije spoznaje, na nužno uzimanje u obzir ne samo njegovog tumačenja spisa *De anima*, već i tumačenje spisa *De sensu et sensibile* kao i *De memoria et reminiscencia*, u kojima se postavlja odnos vremena i duševnih moći. Također objavljuje i tekst *Uobrazilja, veličina i vrijeme kod Aristotela* (br. 49, god. 13 (1993.), sv. 4) te recenziju *Aristotel: Kategorije* (br. 47, god. 13 (1993.), sv. 2).

²¹ Skup je održan 16. 06. 1994. na Filozofskom fakultetu- Pedagogijske znanosti u Zagrebu povodom stogodišnjice rođenja ovog velikog hrvatskog filozofa. Cijeli ovaj broj *Metodičkih ogleda* posvećen je objavljivanju izlaganja s tog skupa.

²² Vidi *Etika 1*, izdanje Školska knjiga, Zagreb 1997., str. 1 - 18.

U časopisu *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* objavljuje rad *Filozofska ostavština Stjepana Zimmermanna* (1993., 37/38, 159 - 168) u kojem predstavlja i komentira Zimmermannove neobjavljene rukopise *Jaspersov egzistencijalizam, Uvod u filozofiju* i *Znanost i vjera*. Jasno pokazuje i dokazuje važnost rukopisa za cjelokupni Zimmermannov opus, s jedne strane kao pokušaj konvergencije neoskolastike i egzistencijalizma, a s druge kao vrijedan prilog filozofiji kulture. U istom je časopisu objavio i *Ideja (ideje) nacionalne filozofije i njezino (njihovo) ozbiljenje* (39/40, 1994., 375 - 387), te prikaz knjige *D. Pejović: oproštaj od moderne* ((39/40, 1994., 497 - 498).

Članak *Die Kulturphilosophie von Stjepan Zimmermann* objavljen je u međunarodnom časopisu *Synthesis Philosophica* (8/1993., br. 16, str. 489 - 501). U radu razlaže Zimmermannovu filozofiju kulture i njeno razumijevanje s dvaju aspekata. S jedne je strane utemeljena na njegovu preispitivanju onih etičkih teorija koje su u njegovo doba postale ideolojskim čimbenicima, a s druge strane na istraživanju društvenih struktura koje su nositeljice kulture. Rješenje za etički relativizam pak nalazi u temeljnim kršćanskim vrednotama (ljubav, dobrota, itd.) i njihovu ozbiljenju u individuama i zajednici.

Prjevodilačka djelatnost odnosi se na dva kapitalna djela s područja pedagogije, odgoja i školstva: *Teorije škole* (Educa, Zagreb, 1994.), ur. Klaus-Juergen Tillman, te Gudjons Herbert, *Pedagogija: temeljna znanja* (Educa, Zagreb, 1994.) Osim toga preveo je i 11 članaka drugih autora objavljenih na engleskom i njemačkom iz različitih područja filozofije: filozofije kulture, povijesti filozofije, filozofije povijesti, moralne filozofije, filozofije jezika, dijaloške filozofije.²³ U ovom kontekstu treba istaknuti i prijevod fundamentalnog dokumenta o obrazovanju *Prema društvu koje uči: poučavanje i učenje: Bijeli dokument o obrazovanju* (Impresum, Zagreb: Educa, 1996.)

²³ 1993. prevodi članke: Karen Joisten, *Kritičko-krizno temeljno stanje čovjeka : o filozofiji Richarda Wissera*, Filozofska istraživanja - 13 (1993), 3 (50) ; str. 631 - 645; Wisser, Richard, *Međuljudskost" i "raz-sretanje": temeljni pojmovi Martina Bubera "Ja-Ti, "Ja-ono" i "Carstvo između"*, Filozofska istraživanja - 13 (1993), 3 (50) ; str. 647 - 666; Baruzzi, Arno, *Svjetonazor u filozofiji i ideologiji*, Filozofska istraživanja - 13 (1993), 3 (50); str. 501 - 504. Sljedeće, 1994. objavljuje prijevode: Steindl, Rudolf, *Češka povijest i filozofija*, Filozofska istraživanja - 14 (1994), 4 (55) ; str. 653 - 660; Marcelli, Miroslav, *Historizam jučer, danas i sutra*, Filozofska istraživanja- 14 (1994), 4 (55) ; str. 647 - 651; Hufnagel, Erwin, *Scheler i europsko mišljenje*, Filozofska istraživanja - 14 (1994), 4(55) ; str. 661 - 685; Drilo, Kazimir, *Struktura pojma običajnosti u Hegela*, Filozofska istraživanja- 14 (1994), 4 (55) ; str. 887 - 909. Na poslijetku, 1995.: Schmitz, Hermann, *Izraz kao dojam u tjelesnoj komunikaciji*, Filozofska istraživanja- 15 (1995), 3 (58); str. 361 - 370; Baruzzi, Arno, *Politika : istina, sloboda, mir - laž, vlast, rat*, Filozofska istraživanja - 15 (1995), 4 (59) ; str. 813 - 822; Jena, Detlef, *Slobodarske tradicije u srednjoj i istočnoj Europi : misli o liberalizmu i slobodi u istočnoj Europi u 19. stoljeću*, Društvena istraživanja (Zagreb) - 4 (1995), 2/3 (16/17); str. 301 - 314; Schneider, Hans Julius, *Tjelesna uvjetovanost jezika: uz postavke Marka Johnsona i Eugena T. Gendlina*, Filozofska istraživanja - 15 (1995), 3(58); str. 439 - 450.

Ćiril Čoh

Mr. sc. Ćiril Čoh²⁴ diplomirao je studij filozofije i komparativne književnosti na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu*. Kasnije je stekao i magisterij humanističkih znanosti, znanstveno polje filozofija na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* temom *Platonovo srazmjerje vidljivog i nevidljivog u religiji, umjetnosti i filozofiji*.

Trenutno je u intenziviranom procesu dovršavanja doktorata radnog naslova *Matematika u Platonovoj filozofiji*, uz mentorstvo doc. dr. sc. Igora Mikecina.²⁵

Na *SC Gabrijel Santo* (škola je 1989. preimenovana u *Gimnazija u Varaždinu*, odnosno 2006. u *I. gimnazija Varaždin*, op.aut.) počeo je s radom u nastavi 1977. Predaje filozofsku grupu predmeta te priprema učenike i organizira natjecanja iz logike od 1998. i filozofije od 2001.²⁶ Paralelno je radio i na nekoliko drugih srednjih kao i visokih škola. Posebno treba istaknuti njegov angažman kao vanjskog suradnika na *Filozofskom fakultetu Pedagoških znanosti, Odsjek u Čakovcu* za nastavu filozofije odgoja i etike, te na *Veučilištu u Varaždinu (VELV)* i *Fakultetu za organizaciju i informatiku (FOI)* gdje drži poslovnu etiku, socijalnu filozofiju i bioetiku.

Od 1993. redovito objavljuje izvorne, pregledne i stručne radove, recenzije i prikaze u stručnim filozofskim časopisima: *Filozofska istraživanja*, *Metodički ogle-di*, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, *Logika*. Kao samostalni auctor objavio je knjigu *Otkriveno lice kruga*, (*Fenomenologija kruga, Platon, Dürer, Magritte, Escher*), Kruzak, Zagreb, 2004.

U vrijeme *Kruga* intenzivno je prisutan svojim radovima. U *Metodičkim ogle-dima* izlaze mu tri rada. *Mjesto prirode u cjelini svijeta* (br. 9, Zagreb, 1994. str. 89 - 107) izvorni je znanstveni rad koji tematizira *povratak* prirode, izdvajane kao zasebne u prirodnim znanostima, u njoj pripadajući sklop *cjeline svijeta*, u kojoj se nalaze još *čovjek* i *Bog*. U svom diskursu iznosi inventivne teze u kojima se referira s jedne strane, na različite filozofe - G. Vica, Eriugena, Hegela, Heideggera, Bareta, Schelera, Nietzschea, Whiteheada, s druge strane na znanstvenike - nobelovca W. Paulija, J. Keplera, W. Heisenberga i C. G. Junga, a s treće na umjetnike - J. S. Bacha, Dantea i Cesarića.

²⁴ Vidi stranicu <http://velv.hr/~ccoh/>.

²⁵ 09. 06. 2011. Stručno povjerenstvo poslijediplomskih studija za stjecanje doktorata znanosti prihvatilo je i odobrilo predloženu temu.

²⁶ Vidi Goran GRGEC, *Pola stoljeća Hrvatskog filozofskog društva*, *Filozofska istraživanja*, 111, god. 28 (2008), sv. 3, str. 532.

U članku *Primjena filozofski relevantnog likovnog djela u nastavi filozofije* (br. 11, Zagreb, 1995., str. 9 – 35)²⁷ koristi slike Magrittea *Ljudski uvjet II* i Durerovu *Melancoliju I* kao egzemplarne u promišljanju cjelovitog, u sebe zatvorenog svijeta koji sam sebe otkriva ukazujući pritom na strukturu svijeta oko nas u koji se, ukoliko podražavamo njegovu kreativnost, i sami uključujemo. Smatra da je istu strukturu moguće prepoznati i u razredu, ukoliko se u njemu događa kreativna nastava. Takva nastava izoštrava spoznajne sposobnosti, proširuje duhovne horizonte, angažira duševne moći, otkriva u svijetu dimenziju čudesnosti i vrijednosti koje život čine radosnim. Treba napomenuti da je rad uvršten na popis literature za ispit *Metodika nastave filozofije* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Radom *Nekoliko misli o tekstu Odnos pojмова Ante Vlastelice* (broj 11, Zagreb, 1995.) započinje i njegovo snažno involviranje te intenzivan angažman u održavanju i razvoju nastave logike, tog multidisciplinarno i interdisciplinarno vitalno važnog predmeta, koja se posebno konkretizira kroz pokretanje časopisa *Logika*.²⁸

Na posljetku, u časopisu *Društvena istraživanja* (Zagreb, 14/GOD. 3 (1994), br. 6 str. 776-777) objavljen mu je prikaz predstavljanja knjige našeg poznatog teoretičara književnosti Viktora Žmegača *Književnost i filozofija*.

Eduard Vargović

Mr. sc. Eduard Vargović²⁹ završio je studij filozofije i sociologije na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* te magistrirao na istom fakultetu radom s područja humanističkih znanosti, polje filozofije na temu *Filozofski i psihološki aspekti Blochovog principa nada*.

Nastavni rad započinje u Gimnaziji „Ivo Marković“ u Koprivnici gdje predaje filozofsku grupu predmeta (filozofija, sociologija, logika i psihologija i tadašnje društveno-političko uređenje). Godine 1975. dolazi na Srednjoškolski centar „XXXII divizija“ Varaždin, također kao profesor društvene grupe predmeta gdje ostaje do 1992. kada prelazi na novo - formiranu Gospodarsku školu Varaždin do 1994. godine. Također, od 1984. do 1987. radi

²⁷ U *Metodičkim ogledima* kasnije mu izlaze: *Razgovor o razgovoru unutar nastave*, Vol. 9 No. 2, 2003.; *Karl Jaspers: Filozofija u obistinjenju i obistinjenju filozofije u njenoj nastavi*, br. 14, Zagreb, 2001.; *Novi udžbenik filozofije- pokušaj sinteze tradicije i suvremenosti*, br. 27, Zagreb, 2008., str. 147 - 150.

²⁸ Vidi: *Prijedlog zadataka za natjecanje iz logike*, časopis *Logika*, broj 1, Zagreb 2000.; *Logika i kritičko mišljenje*, prikaz metode interaktivnog reagiranja pomoću primjedbi ispisanih na karticama, *Logika*, broj 3, Zagreb 2000.

²⁹ Kompletanu bi(bli)ografiju vidi na http://info.hazu.hr/e_vargovic_biografija

kao vanjski suradnik-predavač na Filozofskom fakultetu Pedagogijske znanosti, Odsjek u Čakovcu.

Od 1994. do danas na čelu je *Zavoda HAZU (Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti) Varaždin* kao upravitelj *Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu* (od 01. 11. 1994.) te kao viši stručni suradnik za znanstveno polje filozofija u području humanističkih znanosti - *Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu*. Od 1995. godine tehnički je urednik gotovo svih izdanja *Zavoda*. Posebno je važan časopis *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*. Osim filozofskog dijela, rad u *Zavodu* obuhvaća veoma širok spektar drugih i drukčijih djelatnosti: urednik nekih izdanja, organizacija rada *Zavoda*; dokumentacija, knjižnica, arhiviranje, nabava potrebne tehničke i ostale opreme; moderiranje projekata, organizacija skupova, tiskanje knjiga... Urednik je i *Godišnjaka Gospodarske škole* u Varaždinu iz 2006., gdje je napisao urednički predgovor. Ovdje su mu objavljeni stručni rad *Kratka povijest školskih listova- dokumenti o nama* (suautor Zoran Mihalina), te izvorni znanstveni rad (suautor mr. sc. Željko Klaić) *Od Gremijalne do Gospodarske škole Varaždin (1846. - 1992. - 2006.)*

U strogo filozofsko-znanstvenom smislu prisutan je od 1976. svojim radovima u časopisima *Bilten za nastavu filozofije*, *Marksističko obrazovanje*, *Filozofska istraživanja* te posebice u *Metodičkim ogleđima*. U *Metodičkim ogleđima* objavljuje već 1990. u prvom broju ranije predstavljeni rad *Za relevantan položaj filozofije u školi*, a kasnije različite izvorne, pregledne, stručne radove i recenzije.

Ovdje svakako treba apostrofirati pregledni članak *Dnevni snovi, stvaralaštvo, odgoj* (god. 3 (1992.), br. 2, str. 65 - 71)³⁰, koji neposredno prethodi *Krugu*. Vargović nastoji analizom dnevnih snova odrediti osnovne koordinate filozofske pozicije odgoja. U radu razlaže Blochovu teoriju dnevnih snova koju karakterizira pet obilježja: slobodan put (ne upada u zamke podsvjesnog, već je sanjač slobodan ispravljati snove po želji), sačuvan *ego* (svjestan je sebe u projektiranju budućnosti), poboljšanje svijeta (san na javi osmišljava i određuje ideju boljeg i ljepšeg svijeta), putovanje do kraja (dnevni san inzistira na svom projektu i njegovoj rea-

³⁰ Ostali, kasniji, radovi objavljeni u *Metodičkim ogleđima* su: *Priprema za posao. Uvodni tekst i prijedlog obrade metode jedinice*, vol. 10, no. 2, 2003.; *Neke značajke i prijedlozi obrade nastavne cjeline o djelotvornom komuniciranju između prodavača i kupca*, vol. 13 no. 1, 2006.; *Bilješke jednog učitelja problemi i ideje, upućivanja i iskustva*, vol. 14, no. 2, 2007.; *Značenje kulturnog ponašanja i komuniciranja u školi. Fragmenti za razmišljanje*, vol. 9, no. 2, 2002. Uz to, objavio je i u časopisu *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin* više radova: *Bibliografski izvori o Metelu Ožegoviću*, br. 8/9. 1996. (recenzija HAZU), str. 135 - 149 (stručni rad); *Knjižnica Zbornog kaptola čazmansko-varaždinskog*, isto (recenzija HAZU), str. 91 - 103 (stručni rad); *Knjižnica u dvorcu Trakošćan*, isto (recenzija HAZU), str. 91 - 103 (stručni rad); *Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu 1983. - 1998.*, suautor s prof. dr. sc. Franjom Ružom, br. 10/11, Varaždin, 1998. (separat radova posvećen akad. Andri Mohorovičiću), Recenzija uredništva, str. 93 - 115.

lizaciji) i razrješenje (fantazija, dnevni san objašnjenje je čovjeka koji gleda prema naprijed). Snovi su pravo čovjeka na budućnost, na *novum*, na *iskakanje* iznad prosjeka, na uspravan i dostojanstven hod. Tako nam se dnevni snovi nadaju kao slobodno stvaralaštvo te idu za svojim ozbiljenjem. Preneseno na nastavu, cijeli diskurs zapravo donosi nastavnicima neke kapitalne upute za odgoj.

NASTAVNI PREDMET ETIKA

Svojevrsnu sublimaciju djelatnost (članova) *Kruga* doživljava nakon svog formalnog ugasnuća i prestanka organiziranih aktivnosti. Ona se očituje u aktualizaciji i uobličavanju te pokretanju nastavnog predmeta Etika i njegove praktične nastavne provedbe u srednjim školama. Cijelo je nastojanje neraskidivo vezano uz *Metodičke oglede* gdje su Ivan Čehok i Ćiril Čoh involvirani kroz prijedloge nastavnog ustroja, plana i programa, obrada nastavnih jedinica, a ponajviše kroz znanstvene radove, pisanje udžbenika i prijevode relevantnih djela.

Slika 4. Naslovnice Čehokovih udžbenika etike

Najkonkretnije aktualiziranje tih nastojanja jest objavljivanje nastavnih udžbenika. Ivan Čehok izdao je tri službeno odobrena udžbenika za nastavu etike u srednjim školama: *Etika 1*, izdanje Školska knjiga, Zagreb, 1997.; *Etika 3*, izdanje

Školska knjiga, Zagreb, 1998.; te *Etika 4*, izdanje Profil International, Zagreb, 1998. Osim toga koauktor je triju ranije spomenutih priručnika: *Etika, priručnik jedne discipline* (1996.), *Suvremena medicinska etika* (1997.) i *Etika policijskog zvanja* (2000.) Čehok je dao i vrijedne priloge na području bioetike, kako člancima tako i prijevodima. Svakako treba apostrofirati članak *Filozofija i medicinska etika* (u časopisu *Društvena istraživanja* (Zagreb) - 5 (1996.), ¾ (23/24); str. 597 - 608), te prijevode članaka koji datiraju još iz 1991.: Herbert Viefhues, *Medicinska etika u otvorenom društvu* (Treći program Hrvatskog radija- (1991.), 31; str. 55 - 61) i James Rachels, *Aktivna i pasivna pomoć za smrt* (Treći program Hrvatskog radija (1991.), 31; str. 70 - 74), ali i kasnije.³¹

Ćiril Čoh koauktor je udžbenika etike (uz Mariju Lamot i Kseniju Matuš), pionirskog u svjetlu novog, reustrojenog programa etike- *Etika I*. (Školska knjiga, Zagreb, 2004.) Također, uz udžbenik napisao je i priručnik za nastavnike. Udžbenik detaljno prati novi nastavni program etike donesen od strane povjerenstva 2002., voditelja prof. dr. sc. Ante Čovića, te članova mr. sc. Dubravke Kozine, prof. Nataše Vulić, dr. sc. Tončija Matulića i mr. sc. Raula Raunića.

U ovom diskursu egzemplarna je *Rasprava o nastavi etike u srednjim školama* koja traje gotovo cijelu kalendarsku godinu 2002.,³² uz moderiranje Ćirila Čoha, kao i njegovim te prilozima Ivana Čehoka (uz Raula Raunića, prof. i dr. sc. Nade Gosić, između ostalih), a pod vodstvom prof. dr. sc. Milana Polića. Rasprava, po-negdje i vrlo iskričava (vidi Raunić vs. Čoh, str. 120 - 130, Čehok vs. Polić, str. 143 -156) ide za reustrojem dotadašnje nastave etike (u dopisu Ministarstva prosvjete i športa Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu determinirane kao „nešto kao moralistika koju slušaju učenici koji ne slušaju vjeronauk“ (sic!!- 23. 02. 2000., klasa 602-03/99-01/1562; ur.br. 532-02-02/2-00-1.) koja je u svom diskursu previše oslonjena na religije, posebno kršćanstvo (uostalom, u sastavu prvog povjerenstva za nastavu etike pola satava činili su teolozi (sic!), str. 150). Glavna inklinacija rasprave je deteologiziranje i dereligiziranje nastave etike i njeno utemeljenje u onom čisto filozofskom, kritičkomišljenskom, uz naznaku da je etika primarno filozofska disciplina. Sve rezultira ustrojem novog, i danas važećeg, programa etike za sva četiri razreda u svim srednjim školama, uz uvođenje bioe-

³¹ Ostali prejevodi su: Chadwick, Ruth F., *Bioetika, etička teorija i granice medicine*, Društvena istraživanja (Zagreb) - 5 (1996.), ¾ (23/24); str. 545 - 557; Maximilian, C., *Bioetika u Rumunjskoj*, Društvena istraživanja (Zagreb)- 5 (1996.), ¾ (23/24); str. 651 - 662; Rinofner, Andreas, *Između obveze na život i prava na smrt: o nekim pojmovima i kriterijima rasprave o eutanaziji u obzorju Jaspersova mišljenja*, Filozofska istraživanja, 16 (1996.), 1(60); str. 191 - 205; Choi, Shin-Hann, *Je li moguće pomirenje prirode i duha?: Hegelova ideja sve-jedinstva i bitak prirode*, Filozofska istraživanja, 17 (1997.), 1 (64); str. 111 - 124; Reich, Warren Thomas, *Mit o ugovoru ili mit o skrbi?: narativna podrijetla bioetike*, Društvena istraživanja (Zagreb)- 5 (1996.), ¾ (23/24); str. 559 - 578.

³² Vidi *Metodići ogledi*, 10 (2003.) 1, str. 85 - 168.

tike u trećem razredu. Rasprava, u kojoj su svojim priložima participirali i Čehok i Čoh, pomogla je u izoštravanju fundamenata etike kao nastavnog predmeta: što se od njega želi i kako do željenog stići; može li se uopće, i kako, moral podučavati; u kakvom su odnosu znanje i djelovanje, uz posebno referiranje na interpretiranje Aristotela i Sokrata...

U svojim se istupima Čehok, kao auktor triju do tada važećih udžbenika, pita kolika je edukativna uloga etike i što ona treba pružiti učenicima, što ga vodi k pitanju može li se uopće moral poučavati te u kakvome su odnosu znanje i djelovanje, um i volja?(str. 138.) Zaključio je da se, kako se i ostali involvirani članovi rasprave slažu, moral dade poučiti te ističe da su se i Aristotel i Sokrat, doduše iz bitno različitih motivacijskih razloga, slagali u jednom - da je „*ethos*“ poučiv. (str. 139)

Čehok posebno upozorava na problem *hidden curriculum*a, skrivene ili neosvijestene namjere manipulacije odgajatelja spram odgajnika te činjenicu da je u pitanju uvijek odgajanje već nekako odgojenog djeteta odnosno „esencijalno upućenog djeteta“. (str. 144.) Odgoj ne može biti ideološki intaktan pa je zadaća etike i nastavnika etike pomoći u refleksiji, uz isticanje razboritosti ili razložnosti u refleksiji i argumentaciji moralnih stavova (referenca na J. Rawlsa) kao nužan uvjet moralne kompetencije za stjecanje dispozicije za moralno djelovanje.

Također se osvrće i na sintagmu „odgoj i obrazovanje“, više puta dotaknutu tijekom rasprave, istaknuvši da je obrazovanje *conditio sine qua non* odgoja (str. 151), a izraz „moralni odgoj“ čisti pleonazam.

Čoh u svojim istupima najviše pažnje posvećuje (ključnoj) ulozi nastavnika, a tu su temeljni pojmovi- kvaliteta osobe, obrazovanje, vještine i sposobnosti (str. 119). Etika daje mogućnost za najneposredniji i najintenzivniji oblik rada s učenicima, naime njihovoj ljudskosti. Stoga, ona treba biti doživljajna nastava u kojoj se ostvaruje „kvaliteta interakcijskog procesa“. Za to pak su odgovorni i koncepcija nastave u udžbeniku (sadržaji na kojima će se raditi) i pedagoška sužba - savjetnici (organiziranje skupova i susreta), ali najodgovorniji je- nastavnik. (str. 140., 141.) Nastavu etike prije svega čini *ethos*, ljudsko ozračje što ga zajedno stvaraju učenici i nastavnik u radu na materijalu koji bi trebao biti promišljen i koji daje mogućnost daljnjeg promišljanja i učenika i nastavnika. (str. 165.)

OSVRT

Osnivanje *Varaždinskog filozofskog kruga Hrvatskog filozofskog društva* nadasve je hvalevrijedan pothvat s isto takvim intencijama i inklinacijama. No, čini se da vrijednost samog *Kruga* nije toliko bila u *Krugu* samom, naime kao organizaciji/instutuciji *per se*, već u ljudima koji su činili *Krug*. Oni će biti ti koji će tadašnji

početni intenzivirani filozofski *eros* nastaviti ne samo nastavničkim srednjoškolskim radom već i na znanstvenom nivou. Specifično, misli se na Ivana Čehoka, Ćirila Čoha i Eduarda Vargovića, na koje se rad i posebno fokusira u godinama formalne djelatne egzistencije *Kruga*: notificira se njihovo obrazovanje, nastavni, stručni (i) znanstveni rad.

Na posljertku, zauzimanjem konsekvencijalističkog gledišta *Krug* je zaslužan i za niz posljedičnih kasnijih uspjeha u znanosti i nastavi, posebno ustroju (kasnije i reustroju) i pokretanju nastave etike, ali i recentnih studenata filozofije i svršenih, diplomiranih filozofa. Čini se da dijelovi, ti živi i djelatni partikamenti (ili singlarmententi), šire i širili su *Krug*. Nastavi(lja)li su ga i dalje svojim dubokim involviranjem u filozofiju, davanjem svog osobnog i autentičnog inputa, entuzijazma, privrženosti pozivu učitelja i filozofa, inventivnim i kreativnim načinima. Svojim filozofskim nabojem i intelektualnim habitusom, u novim su generacijama potaknuli razvoj filozofskih fundamenata. S jedne strane izvornu sumnju i čuđenje, kao i postavljanje temeljnih pitanja: čemu, od kuda i kamo, ima li ga i koji je bitak/smisao svega. S druge strane izgradnju moralnih vrednota, načela i životnih stavova. To pak implicira da svi ti kasniji varaždinski filozofi i studenti filozofije, bez obzira na to jesu li toga svjesni, također čine *Krug* i njegov su dio.

Na kraju, logično se nameće pitanje o nekom novom recentnom okupljanju i oživljavanju *Varaždinskog filozofskog kruga*. S današnje perspektive to bi bio logičan projekt, i zbog velikog broja svršenih filozofa (kajih je sve više i zbog sve većeg broja novoosnovanih filozofskih fakulteta i studija filozofije u Hrvatskoj), a i zbog etabliranosti inicijalnih članova *Kruga*, sada obogaćenih nakupljenim iskustvom i mudročću, ali i konekcijama i relacijama proizašlih iz implementiranosti u filozofiji, različitim filozofskim krugovima, kuloarima i institucijama. Treba istaknuti i činjenicu da *Krug* formalno nije raspušten ili dokinut, da nije prekinut nekim aktom, što vodi konkluziji kako i dalje nastavlja egzistirati, doduše više ne na organiziran i organizirajući način, ali svakako kroz singularno personalizirano djelovanje. Završimo pitanjem: može li se *krug* ikada dokinuti? I može li *krug* doći do svog kraja?

LITERATURA

1. *Filozofska istraživanja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, br. 47, god. 13 (1993.), sv. 2; br. 48, god. 13 (1993.), sv. 3; br. 49, god. 13 (1993.), sv. 4; br. 51., 1993; god. 28 (2008.), sv. 3, br. 111.
2. *Filozofski glasnik, Bulletin Hrvatskog filozofskog društva*, God. 2 (1993.) br. 1; god. 3 (1994.)br. 1 (9).

3. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, Zagreb, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", 1996.

4. *Metodički ogledi*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, Vol. 1 (1990.) br. 1; god. 3 (1992.), br. 2; god. 4 (1993.) br. 1 i br. 2; god. 5 (1994.) br. 2; god. 6 (1995.) br. 1; god. 10 (2003.) br. 1

5. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1993., 37/38; 39/40, 1994.

6. *Radovi za znanstveni rad HAZU Varaždin*, HAZU Varaždin, br. 10 - 11, 1998.

7. *Synthesis Philosophica*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 8/1993., br. 16.

SAŽETAK

VARAŽDINSKI FILOZOFSKI KRUG HRVATSKOG FILOZOFSKOG DRUŠTVA

Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva bio je organizacija koja je željela okupiti nastavnike filozofske grupe predmeta na varaždinskim srednjim školama. U prikazu rad ide u dva faktografska pravca: historijsko - temporalni i personalno - znanstveni. Notiraju se ustroj i djelatnosti *Kruga* po datumima: okupljanje, organiziranje predavanja i predstavljanja knjiga. Zatim se rad okreće singularnoj znanstvenoj djelatnosti trojice najistaknutijih i najaktivnijih članova: Ivana Čehoka, Ćirila Čoha i Eduarda Vargovića. Kako je *Krug* bio posebno vezan uz časopis *Metodički ogledi*, rad prati djelatnost spomenute trojice unutar časopisa, primarno u vrijeme djelovanja *Kruga*, ali i kasnije. Konsekvencijalno gledano *Krug* svojevrsnu sublimaciju dosiže nakon formalnog ugasnuća (no ne i dokinuća) kroz doprinos ustroju nastave etike u srednjim školama u većoj mjeri te u manjoj mjeri filozofije.

Ključne riječi: *Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva*; nastava filozofije i etike; *Metodički ogledi*; Čehok; Čoh; Vargović.

SUMMARY

VARAŽDIN'S PHILOSOPHICAL CIRCLE OF CROATIAN PHILOSOPHICAL SOCIETY

Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva (Varazdin's Philosophical Circle of Croatian Philosophical Society) was an organization that aimed at bringing together philosophy teachers in Varazdin high schools. The article takes two factual directions: a historic-temporal and personal-scientific. The author records the establishment and activities of the *Krug* by dates: gathering, organizing public lectures and book presentations. Then the paper focuses on the individual scientific activity of its three most prominent and most active members: Ivan Čehok, Ćiril Ćoh and Eduard Vargović. As the *Krug* was particularly linked with the philosophical journal *Metodički ogleđi*, the article concentrates on their activities associated with the journals, primarily during the existence of the *Krug*, but also later. Consequentially, the *Krug* reaches its sublimation after its formal extinction (but not revocation), through its contribution made to the setup of Ethics classes in high schools to a greater extent, and Philosophy classes to a lesser extent.

Key Words: *Varaždinski filozofski krug Hrvatskog filozofskog društva (Varazdin's Philosophical Circle of Croatian Philosophical Society)*; teaching philosophy and ethics; *Metodički ogleđi*; Čehok; Ćoh; Vargović.